

26.06.2021

Spojrzenie z ukosa ... Kultura i literatura rosyjska oczami Polaków (na materiale czasopism polskich okresu międzywojennego)

Zamieszczona na serwerze Instytutu Badań Literackich Polskiej Akademii Nauk baza *Spojrzenie z ukosa... Kultura i literatura rosyjska w polskich czasopismach 1918-1939* (<http://rossica.ibl.waw.pl>): zawiera bibliografię problemową, publikowanych na łamach czasopism polskich okresu Dwudziestolecia międzywojennego, tekstów poświęconych szeroko rozumianej problematyce rosyjskiej: wzajemnym stosunkom kulturalnym oraz spojrzeniu na Rosję i jej kulturę ze strony polskiej.

Baza dostarcza danych o zawartości wielu zapomnianych dziś i słabo dostępnych czasopism, ale przede wszystkim próbuje odtworzyć dominujące w okresie międzywojennym paradygmaty narracji o stosunkach polsko-rosyjskich. Pozwala przy tym zrewidować obecny stan wiedzy zarówno o przyczynach polsko-rosyjskich konfliktów, uwarunkowaniach postaw rusofobii, czy też, wypieranego ze świadomości, polskiego rusofilstwa, jak i o procesach kształtowania się polskiej tożsamości narodowej tego okresu. Umożliwia znalezienie odpowiedzi na pytanie, w jakim stopniu problematyka rosyjska była obecna w ówczesnej kulturze polskiej: zarówno wysokiej, jak i popularnej oraz w jaki sposób w ówczesnej świadomości funkcjonował obraz Rosji, Rosjanina oraz kultury rosyjskiej.

Wśród badanych pism znalazły się zarówno czasopisma, jak i dzienniki oraz tygodniki polskie okresu międzywojennego, zawierające informacje o kulturze, literaturze, sztuce rosyjskiej i polsko-rosyjskich kontaktach kulturowych. Pełną autopsją objętych zostało ponad pięćdziesiąt ogólnopolskich i regionalnych, literackich, społeczno-literackich, polityczno-społecznych periodyków – tygodników, dwutygodników, miesięczników, kwartalników. Wśród opracowanych czasopism znalazły się, największe pisma ogólnopolskie, takie jak „Wiadomości Literackie”, „Skamander” czy „Tygodnik Ilustrowany”, ale i znacznie mniejsze, zawierające jednak wiele ciekawego materiału. Będą to m.in. tygodniki „Czarno na białym”, „Marchołat”, „Czerwona Róża”, krzemieniecki miesięcznik „Droga pracy”, katowicki miesięcznik „Fantana”, „Kuźnica”, warszawski dwutygodnik „Głos Literacki”, lwowskie „Nurt”, „Nowe Czasy”; „Problemy Europy Wschodniej” Włodzimierza Bączkowskiego; „Zet” Jerzego Brauna; „Wschód-Orient” Jerzego Giedroycia;

poznański radykalno-narodowy „Głos” Jana Wyganowskiego, „Myśl Narodowa” Józefa Wierzejskiego, „Państwo Pracy” – organ Legionu Młodych, „Kultura Słowiańska” – warszawski dwutygodnik poświęcony problematyce narodów słowiańskich czy „Natio” – pismo poświęcone sprawom narodowościowym w Polsce. Spośród dzienników pełną autopsją objęto kilkanaście tytułów, jest to m. in. „Ilustrowany Kurier Codzienny”, łódzkie „Echo Wieczorne”, „Gazeta Lwowska”, „Goniec Krakowski”, „Rzeczpospolita”, „Robotnik”, „Czas”.

O tym, jak ważny był temat rosyjski w międzywojennej prasie polskiej – świadczą choćby same nazwiska twórców, podejmujących tę problematykę. O kulturze rosyjskiej pisywali wówczas tacy znakomici autorzy, jak Józef Czechowicz, Teodor Parnicki i Jarosław Iwaszkiewicz, Teodor Bujnicki, Witold Wandurski, Józef Łobodowski; twórcy przedwojennej humanistyki polskiej, by wymienić tylko znakomitego slawistę, Aleksandra Brücknera, rektora Uniwersytetu Wileńskiego, filozofa Mariana Zdziechowskiego, Franciszka Siedleckiego, Bogumiła Jasinowskiego czy takich ambasadorów kultury rosyjskiej, jak Karol Wiktor Zawodziński, Wacław Lednicki, Sergiusz Kułakowski, Kazimierz Andrzej Jaworski, Rafał Blüth, Paweł Ettinger. O sprawach rosyjskich pisali działacze różnych ugrupowań politycznych, twórcy o światopoglądach krańcowo odmiennych, m.in: Antoni Ferdynand Ossendowski, Ferdynand Goetel, Stefan Żeromski, Antoni Słonimski, Władysław Broniewski, Mieczysław Bohdan Lepecki, Melchior Wańkowicz, Stanisław Mackiewicz-Cat, Jerzy Stempowski, Jan Kucharzewski, Anatol Stern, Jan Parandowski, Andrzej Niemojewski, Wincenty Lutosławski, Stanisław Grabski.

Baza danych zawiera ponad 13 tysięcy zapisów. Składają się na nie informacje o artykułach krytycznych, polemicznych, przeglądowych, również tych mniejszej rangi; informacje o recenzjach, notatkach prasowych i wydawniczych, o wzmiankach dotyczących literatury, nauki, kultury i sztuki rosyjskiej; informacje o przedsięwzięciach i inicjatywach kulturalnych, podejmowanych przez społeczność polską (i rosyjską), o ich przebiegu, popularności i reakcjach odbiorców; a także noty o rosyjskich tekstach literackich (oryginałach i przekładach). Uwzględnione zostały również ważniejsze artykuły mówiące o sprawach społecznych, historii i polsko-rosyjskich stosunkach politycznych. Indeksowane są także materiały ikonograficzne, jeśli publikacjom towarzyszył materiał ilustracyjny (dotyczy to zwłaszcza pism satyrycznych, ale i wzbogaconych fotografiami reportaży czy recenzji ze spektakli teatralnych, filmów, wystaw podejmujących tematykę rosyjską).

Dopełnieniem bazy są zamieszczone w *Lectorium* materiały pełnotekstowe.

Baza została utworzona w ramach finansowanego w latach 2013-2019 przez Narodowe Centrum Nauki projektu "*Spojrzenie z ukosa...*". *Kultura i literatura rosyjska oczami Polaków (na materiale czasopism polskich okresu*

międzywojennego). Opracowanie bibliograficznej internetowej bazy danych wraz z kolekcją wybranych publikacji pełnotekstowych (Nr 2012/07/E/HS2/03861).

Linki:

- <http://rossica.ibl.waw.pl/>
- <https://biuletynpolonistyczny.pl/pl/projects/spojrzenia-z-ukosa-kultura-i-literatura-rosyjska-oczami-polakow-na-materiale-czasopism-polskich-okresu-miedzywojennego-opracowan,129/details>
- <https://biuletynpolonistyczny.pl/pl/events/literatura-i-kultura-rosyjska-w-polsce-miedzywojennej,1532/details>

Słowa kluczowe: polsko-rosyjskie kontakty, polsko-rosyjskie stosunki, baza danych , rusofobia, rusofilia, czasopisma, Dwudziestolecie międzywojenne, bibliografia